

ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА, ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

Абдуллазаде Ф.Ш.

аспірант,

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАКОНОДАВЧОГО І ЗАКОНОТВОРЧОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ ТА АЗЕРБАЙДЖАНІ

В умовах сьогодення Україна прагне європейської інтеграції, відповідно у процесі розвитку свого правового поля, вдосконалення законотворчого і, зокрема, законодавчого процесів вона орієнтується на досвід заходу, покладається на європейські стандарти та реформи. Проте, задля досягнення найкращих та найефективніших результатів не слід нехтувати досвідом інших країн, зокрема і Азербайджану.

Варто зазначити, що в обох країнах не існує легального визначення понять законодавчого і законотворчого процесів, які було б закріплено на законодавчому рівні. Це викликає не лише дискусійність, поширеність ототожнення або так званого синонімічного вживання у наукових джерелах даних і похідних понять, а й, як результат, із цього слідує термінологічна плутанина, що значно ускладнює їх ідентифікацію.

Перш за все варто сказати, що як в Україні, так і в Азербайджані поняття «законодавчий процес», «законодавча процедура», «законодавча діяльність» є ідентичними, трактуються науковцями у площині теорії права як сукупність взаємопов'язаних правотворчих дій законодавця, які об'єднані спільною метою. По-друге, є необхідність відрізнити законодавчий процес від законотворчого як загально-соціального явища, що є набагато ширшим.

Спільним між ними є єдиний предмет діяльності – закон. Відмінності полягають у діях (законотворчий процес включає в себе передуючі офіційній реєстрації законопроекту в парламенті), суб'єктах (наприклад, громадські організації, дослідницькі центри, соціологічні центри). творчості (на стадіях, що передують офіційній реєстрації законопроекту,

суб'єкти законотворчого процесу мають свободу дій). Таким чином, законодавчу діяльність можна розглядати, як офіційну складову законотворчого процесу [3, с. 30]. Розуміння законотворчості співпадає як в Україні, так і в Азербайджані.

Законодавчий процес можна розглядати у вузькому значенні – як врегульовану Конституцією держави процедуру обговорення, прийняття й опублікування законів, і в широкому – як сукупність передбачених законодавством процедур розробки, внесення на розгляд, прийняття і введення в дію законів, а також відповідних цим процедурам дій учасників законодавчого процесу [2, с. 225].

Тихомиров Ю.О. визначає законодавчий процес як діяльність вищих органів державної влади щодо видання законодавчих актів, який складається із стадій, яких, за його переконанням, є шість: прогнозування і планування законодавства; внесення пропозицій про зміну закону; розробка концепції закону і підготовка законопроекту; спеціальне та громадське обговорення проекту закону; розгляд і прийняття закону; опублікування закону і набрання ним чинності [6, с. 181]. На думку Ющика О.І., – це процес законодавчої діяльності, спрямованої на вироблення повноважними особами суб'єктами та органами системи законів держави у формі законодавчих актів, що становлять основу законодавства держави [7, с. 153].

В юридичній літературі Азербайджанської Республіки законодавчий процес розглядається як процес офіційного проходження проекту нормативного акту в законодавчому органі за винятком організаційних дій (первинні умови, що підтримують і впливають на дану діяльність) [5, с. 98]. Особливо це стосується обліку, аналізу і узагальнення пропозицій щодо вдосконалення законодавства.

Законодавчий процес визначається як процедура прийняття правових актів із включенням усіх необхідних для цього стадій, що відбуваються системно і логічно [8, с. 76]. Так, на думку Аскерова З.А. законодавчий процес слід розуміти як підготовку нормативних актів, обговорення проектів у Міллі Меджлісі (азербайджанська «Верховна Рада», парламент) та їх прийняття. Щодо стадій даного процесу, то він виділяє наступні: висування проекту або пропозиції закону (законодавча ініціатива); обговорення проекту закону в комісіях парламенту; прийняття закону; санкціонування главою держави (підписання), промульгація офіційним опублікуванням закону [1, с. 376].

Вартим уваги є реформування законотворчого процесу в Азербайджані, його ініціатива в частині заохочення громадськості до участі у політичному житті країни, зокрема, і через законотворчу діяльність. Так у Конституцію країни ще у 2009 були внесені зміни, що дозволили громадянам віком від 18 років проявляти законодавчу ініціативу у разі збору в електронному вигляді (детальна процедура і правила здійснення такої можливості, нажаль, так і не були розроблені, тому дана діяльність набула «прецедентного» характеру) підписів петиції сорока тисячами повнолітніх громадян держави. Поданням них до Меджлісу і реалізовується дана ініціатива.

Ще одним цікавим моментом стало відкриття у лютому за сприянням Меджлісу проекту «Парламент волонтерів – Азербайджан, 2019», що був розроблений з метою приваблення молодих людей до діяльності парламенту, отримання ними можливості вивчити законодавчі процеси, висунути законопроекти, відвідати засідання парламентських комітетів, зустрітися з депутатами Меджлісу.

Україні варто було б звернути увагу на цей досвід Азербайджанської Республіки. Адже він дозволяє сфокусуватися на вирішенні справжніх та нагальних проблем населення, відкриває дорогу у політику та юриспруденцію молодим і ще незаангажованим особам, піднімає рівень освіченості громадян, бореться із правовим нігілізмом та байдужістю до долі країни і її майбутнього, а також відкриває нетривіальний підхід до законотворення. А також обом країнам необхідно привести до ладу юридичну термінологію, закріпити, уніфікувати визначення законотворчого процесу та законотворчої діяльності у новому законі.

Список використаних джерел:

1. Аскеров З.А. Конституционное право. Учебное пособие / Баку: издательство Бакинского Университета, 2006. – 698 с.
2. Гойман-Калинский И. Элементарные начала общей теории права : [учебное пособие для вузов] / И. Гойман-Калинский, Г. Иванец, В. Червонюк. – М. : Колос, 2003. – 544 с.
3. Голубовська В.С. Законотворча діяльність в умовах розвитку інформаційного суспільства // Правова інформатика. – 2013. – № 4(40). – С. 29-34. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pinform_2013_4_6
4. Джафаров И.М. Основы конституционного права Азербайджанской Республики (логико-структурные схемы). Баку: издательство «Адилоглу», 2002, 230 с.

5. Законодательный процесс в зарубежных странах : учеб. пособие / Ю.И. Лейбо [и др.]; под ред. Ю.И. Лейбо. Моск. гос. Ин-т междунар. отношений (ун-т) МИД России, каф. конст. права. – М. : МГИМО Университет, 2012. – 172 с.

6. Тихомиров Ю. А. Теория закона / Ю. А. Тихомиров ; отв. ред. д-р юрид. наук В. П. Казимирчук. – М.: Изд-во «Наука», 1982. – 255 с.

7. Ющик О. І. Теоретичні основи законодавчого процесу : монографія / О. І. Ющик. – К. : Парламентське вид-во, 2004. – 519 с.

8. Z. Əsgərov, E.Nəsirov, M. İsmayılov. AR Konstitusiyası və hüququnun əsasları. Dərslik. Bakı-2005.

Корнейко О.М.

аспірант,

*Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки*

ДЕРЖАВНИЙ РЕЖИМ СРСР У ХРУЩОВСЬКИЙ ПЕРІОД: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Тенденції сучасного розвитку суспільних відносин нерозривно пов'язані з подіями минулого, оскільки в контексті лінійності часу простежуються чіткі причинно-наслідкові зв'язки між історичними подіями та сучасними реаліями.

Українська держава розбудувалася на підвалинах радянської епохи, а тому період «хрущовської відлиги» в СРСР можна вважати містком між державним устроєм сучасної України та тоталітарною системою, що існувала за часів правління Й. Сталіна. Це актуалізує значення дослідження державного режиму СРСР у період «хрущовської відлиги» у сучасних умовах.

Питання державного устрою СРСР у згаданий період варто вважати складним та дискусійним у контексті історично-правового аналізу, оскільки провідні дослідники історичної науки обмежуються визначенням державного устрою за часів Хрущова як режимом боротьби зі сталінізмом, хоча насправді зазначене питання потребує більш глибокого та ґрунтовного дослідження. У контексті визначення державного режиму СРСР за часів «хрущовської відлиги», варто